

แนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน

The Development Guidelines for Learning Community of Private Educational Institute

เฉลิมชาติ เมฆแดง¹

อรุณ จุติผล²

ธีระ รุญเจริญ³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) พัฒนาแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน และ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาลักษณะความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 3 คน นำข้อมูลการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ร่างองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) การพัฒนาแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน โดยสร้างแบบประเมินทดลองใช้ (Try Out) กับคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 30 คน จัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) เท่ากับ .95 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .99 3) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน ในสถานศึกษาเอกชนเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน จำนวน 132 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ดีของสถานศึกษาครอบคลุม 5 ลักษณะ คือ 1) สถานศึกษามีภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและมีส่วนร่วม 2) สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์การเรียนรู้ร่วมกัน 3) สถานศึกษามีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) สถานศึกษามีเงื่อนไขและสภาพการณ์ที่สนับสนุน และ 5) สถานศึกษามีแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน
2. แนวทางในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน มีความจำเป็นต้องพัฒนาผู้นำสถานศึกษาดังนี้ 1) พัฒนาภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและมีส่วนร่วม 2) จัดให้มีการเรียนรู้และประยุกต์การเรียนรู้ร่วมกัน 3) สร้างค่านิยม วิสัยทัศน์ของความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน 4) สร้างการมีเงื่อนไข และสภาพการณ์ที่สนับสนุนความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน และ 5) สร้างแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน
3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ปรากฏว่าอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ชุมชนแห่งการเรียนรู้, แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้, สถานศึกษาเอกชน

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

² บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล นครราชสีมา

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the characteristics of learning community 2) develop guidelines for the development of learning community of private educational institute and 3) evaluate the suitability and feasibility of the development of learning community of private educational institute. The research was divided into three sections; 1) study learning community by collecting learning theoretical concepts and research, interviewing the school directors. Then draft the elements of learning community. 2) develop guidelines for learning community of private educational institute by try-out from to the school boards, teachers and parents, then focus group composing of 10 qualified experts and proved for content validity index (CVI) found at .95 and reliability found at .99. 3) evaluate the suitability and feasibility of the learning community of private educational institute by using the questionnaires with 132 samples, consisted of school boards, teachers and parents of private schools in the south of Thailand. The research findings were as follows;

1. The characteristics of learning community covered in five aspects; 1) supportive and involvement leadership, 2) participated and integrated learning practical, 3) shared values and vision, 4) generated terms of conditions and supports, and 5) shared for the common of best practice.

2. The development guidelines for educators' leadership to develop the learning community of private educational institute consisted of; 1) leadership development in cooperative learning and learning application, 2) generated the availability of participated and integrated learning practical, 3) created for shared values and vision, 4) created learning supportive conditions and circumstances supporting the learning community, and 5) shared for the common of best practice.

3. The overall evaluated of the suitability and feasibility for learning community of private educational institute is appropriate and feasible in the study.

Keywords : learning community, a development guidelines for learning community, private educational institute.

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน ในยุคโลกาภิวัตน์ เครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคน ก็คือ การศึกษาที่ต้องนำมาใช้เป็นกลไกขับเคลื่อนในการสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน เพื่อให้ประชาชนในชาติเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่ให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนและบุคคลในชุมชน และสังคม ชีระ รุญเจริญ (2553 : 228) กล่าวว่าโรงเรียนแห่งการเรียนรู้จะเจริญก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรในโรงเรียนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การปฏิรูปการศึกษายังพบว่าไม่สามารถสนองต่อความต้องการของบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้ ทั้ง ๆ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีมาตรการเร่งด่วนในการส่งเสริมคุณภาพสถานศึกษา จากข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ระบุว่า การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ ตลอดจนมีการนำระบบและวิธีการบริหารจัดการแนวใหม่มาใช้ ควบคู่กับการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการบริหารจัดการการเงินและงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Demand Side) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2552 : 22-23) ประกอบกับขณะนี้จำนวนสถานศึกษาเอกชน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 4,140 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ทำให้แนวทางการบริหารการศึกษาในรูปแบบเดิม ๆ ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาทั้งตัวบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติที่กำลังถูกผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นและที่ได้รับข้อมูลจากการบริหารงานในสถานศึกษาเอกชน สรุปได้ว่าการบริหารงานของสถานศึกษาเอกชน ประสบกับอุปสรรคในการบริหารงานของสถานศึกษาเกือบทุกด้าน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงคุณภาพองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐในประเทศไทย ให้ความสนใจที่จะนำมาบริหารจัดการองค์การเพื่อมุ่งสู่คุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นองค์การภาคธุรกิจ หรือหน่วยงานทางการศึกษา ต่างเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์การของตนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สำหรับการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552 : 207-208) กล่าวว่า “ความมุ่งหวังของชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือสิ่งที่จะเกิดแก่นักเรียน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งได้แก่ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน หัวหน้าสถานศึกษามีโซ่ผู้ออกแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้แต่เพียงผู้เดียว หัวหน้าสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และสนทนาปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” และยังได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ไว้ว่า “จำเป็นต้องสร้างสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School Learning Community) สถานศึกษาในฐานะที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้คุณค่าของการเรียนรู้ โดยอาศัยกระบวนการของความร่วมมือ และเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องของครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรทางการศึกษา หัวหน้าสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ และช่วยให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนได้ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนแห่งการเรียนรู้”

ดังนั้น ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน สามารถส่งเสริมให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้นักเรียนและคนในชุมชนมีคุณภาพ ทันโลกทันเหตุการณ์และสามารถปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาสังคมไทย สังคมโลกในปัจจุบันและอนาคต ความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศให้บรรลุเป้าหมาย สมเจตนาธรรม ที่หวังให้ผู้เรียนมีความรู้และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการจึงได้แบ่งเขตตรวจราชการตามสภาพพื้นที่โดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศ ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจของคนในชุมชน เพราะสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อการให้ความสำคัญ และความเอาใจใส่ของบุตรหลานในการศึกษา ตลอดจนการให้ความร่วมมือที่จะพัฒนาสถานศึกษาเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา ภูเก็ต และระนอง

ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ 1) องค์ประกอบของการจัดการความรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน ได้แก่ ค่านิยมและวิสัยทัศน์เพื่อการทำงานร่วมกันของบุคลากร การบริหารจัดการ การพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดองค์ประกอบสถานศึกษาที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของ Hord and Rutherford (2007 : 115, อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2552 : 207) ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและมีส่วนร่วม การเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์การเรียนรู้ มีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีเงื่อนไขและสภาพการณ์ที่สนับสนุน และการมีแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน

ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน จำนวนรวม 258 คน จากสถานศึกษาจำนวน 86 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน จำนวนรวม 132 คน จากสถานศึกษาจำนวน 52 โรงเรียน ซึ่งได้มาโดยการใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางเครซีและมอร์แกน จากนั้นใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้จังหวัดเป็นขั้นของการเลือก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด โดยศึกษาจากบริบทแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วบูรณาการและสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้ 1) ค่านิยมและวิสัยทัศน์เพื่อการทำงานร่วมกันของบุคลากร 2) การบริหารจัดการ 3) การพัฒนาผู้เรียน 4) การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน 5) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ 6) การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาลักษณะความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ร่างกรอบแนวคิดความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการศึกษาและสำรวจข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และชุมชนแห่งการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มาออกแบบเป็นร่างแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน

ขั้นที่ 1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5-10 คน เป็นผู้ตรวจสอบพิจารณาและเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน พิจารณาจากเกณฑ์โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) ทั้งรายข้อและทั้งฉบับที่พัฒนาโดย Davis (1992 : 64, อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2554 : 36) ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง(CVI) ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน เท่ากับ .95

ขั้นที่ 2 การทดลองใช้ (Try out) เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เป็นผู้ตรวจสอบพิจารณาและเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .99

ตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน โดยจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน สอบถามแบบผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน เป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน

การสรุปแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาลักษณะความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน และผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชนมาสรุป และได้แนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชนที่สมบูรณ์ ข้อเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการ 1) ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) ทั้งรายข้อและทั้งฉบับโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ .95 และ 2) ทดสอบความเชื่อมั่น โดยทดลองใช้กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .99

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ดีครอบคลุม 5 ลักษณะ คือ 1) สถานศึกษามีภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและมีส่วนร่วม 2) สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์การเรียนรู้ร่วมกัน 3) สถานศึกษามีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) สถานศึกษามีการมีเจือใจและสภาพการณ์ที่สนับสนุน และ 5) สถานศึกษามีแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน

2. การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน จำต้องพัฒนาผู้นำสถานศึกษา 1) พัฒนาภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและมีส่วนร่วม 2) จัดให้มีการเรียนรู้และประยุกต์การเรียนรู้ร่วมกัน 3) สร้างค่านิยมวิสัยทัศน์ของความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน 4) สร้างการมีเจือใจ และสภาพการณ์ที่สนับสนุนความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน และ 5) สร้างแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ปรากฏว่าแนวทางที่กำหนดไว้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ทำการศึกษาและค้นพบจากการพัฒนาแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

ด้านที่ 1 ภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและมีส่วนร่วม จากการวิจัย พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริวิ พิศุทธิ์สินธพ (2553 : 192-194) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษาคาทอลิก พบว่า รูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม มีความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริงนั้นมี 3 ประการ คือ มีการแบ่งปันอำนาจ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีการส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำ 2) ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม มีความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริง มี 2 ประการ คือ มีค่านิยมและวิสัยทัศน์เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีค่านิยมและวิสัยทัศน์เพื่อการทำงานร่วมกันของบุคลากร 3) การเรียนรู้ร่วมกันและการประยุกต์การเรียนรู้ มีความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริง มี 2 ประการ คือ มีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการประยุกต์ความรู้เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน 4) สภาพการณ์ที่สนับสนุน

ซึ่งความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริงมี 2 ประการ คือ มีโครงสร้างทางกายภาพ และมีโครงสร้างทางทรัพยากรบุคคล 5) แนวปฏิบัติที่ตีร่วมกัน มีความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริงมี 2 ประการ คือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ และ 6) ความเป็นเลิศแห่งความเป็นมนุษย์มีความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริงมี 2 ประการ คือ มีการพัฒนามิติบุคคล และมีการพัฒนามิติตสังคม

ด้านที่ 2 การเรียนรู้ร่วมกัน และประยุกต์การเรียนรู้ จากการวิจัย พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sillins, Zarins and Mulford (2002 : 24-32) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาคุณลักษณะและกระบวนการที่บ่งชี้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (What Characteristics and Processes Define a School as a Learning Organization) เป็นโครงการวิจัยในประเทศออสเตรเลีย ใช้กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นครูและผู้บริหารในโรงเรียนรัฐออสเตรเลียใต้ (South Australia) และแทสมาเนีย(Tasmania) ผู้วิจัยนำเสนอองค์ประกอบของคุณลักษณะของโรงเรียนที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 7 ด้าน คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การพัฒนาเป้าหมายร่วมกัน การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนแบบร่วมมือการกระตุ้นใช้ความคิดริเริ่มและกล้าเสี่ยง ทบทวนสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่องานของโรงเรียน การสร้างงานให้ดีขึ้นและโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สร้างขึ้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้ทำการสร้างสเกลองค์ประกอบใหม่ ได้องค์ประกอบใหม่ 4 โมเดล คือ 1) บรรยากาศไว้วางใจและร่วมมือ 2) การริเริ่มและกล้าเสี่ยง 3) พันธกิจร่วม และ 4) การพัฒนาวิชาชีพ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่าโมเดลโครงสร้างคุณลักษณะที่กำหนดขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Duttweiler (1990 : 72-74, eited in Sergiovanni 2009 : 198-200) ได้ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยสรุปว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิผลมีคุณลักษณะ ดังนี้ 1) เป็นโรงเรียนที่ยึดเอานักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2) มีโปรแกรมหรือหลักสูตรทางวิชาการที่ดีและมีคุณภาพ 3) จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน 4) บรรยากาศของโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 5) ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู อาจารย์ 6) มีการพัฒนาบุคลากรอย่างกว้างขวาง 7) มีภาวะผู้นำแบบแบ่งปัน (Shared Leadership) ผู้นำทางการเรียนการสอนมิได้อยู่ที่อาจารย์ใหญ่เท่านั้น แต่คณะครู อาจารย์ ก็มีภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนด้วย 8) ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ 9) โรงเรียนที่มีประสิทธิผลเกี่ยวข้องกับผู้บริหารและชุมชน

ด้านที่ 3 การมีค่านิยม วิสัยทัศน์ ร่วมกัน จากการวิจัย พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Voulalas and Sharp (2005 : 187-209) ได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพและพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรการเรียนรู้ ประกอบด้วยปัจจัยที่สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ ปัจจัยส่งเสริม (Enabling Factors) และปัจจัยที่มีอิทธิพลในการช่วยเสริมสร้าง (Helpful Influences) ซึ่งปัจจัยส่งเสริม ได้แก่ เทคโนโลยีที่ทันสมัย การแข่งขันจากองค์กรอื่น ๆ การมีผู้นำที่จะนำทางและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การสร้างทีมงาน การร่วมมือที่เข้มแข็ง การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การใช้จิตวิทยาในการสร้างแรงจูงใจ สร้างความผูกพันและความสามารถในการปรับตัวไปสู่สถานการณ์ใหม่ การมีโครงสร้างและกระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง มีการประเมินความสำเร็จกระบวนการเปลี่ยนแปลงสำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการช่วยเสริมสร้าง ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การสร้างบรรยากาศที่มีความเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ร่วมกันของทีม การจัดสรรและสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการพัฒนาและการเรียนรู้ การสนับสนุนจากชุมชนรอบข้าง การเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ การเปิดโอกาสให้ตัดสินใจร่วมกัน การกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ การอบรมและพัฒนา การสนับสนุนระหว่างสมาชิกด้วยกันการปรับรื้อระบบเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงาน การให้รางวัล การร่วมกันแสดงความยินดีในความสำเร็จ การพัฒนาปรับปรุงพนักงาน กระบวนการคัดเลือกพนักงาน และการยอมรับความผิดพลาดที่เป็นการสร้างประสบการณ์จากการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lieberman (2009 : 151-167) ได้วิจัยเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ศึกษาในโรงเรียนสหรัฐอเมริกา โดยใช้โรงเรียนเป็นกรณีศึกษา จากผลการวิจัยได้เสนอแนะว่า การมีส่วนร่วมของครู อาจารย์ใน

สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประสิทธิภาพของชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นผลมาจากคณะครูที่มีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีใจเปิดกว้าง เชื่อถือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน การมีสิทธิและการออกเสียงของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน

ด้านที่ 4 การมีเงื่อนไขและสภาพการณ์ร่วมกัน จากการวิจัย พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith and Barty (2004 : 107-124) ได้ทำการศึกษาผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ในสถานที่ทำงาน การเรียนรู้แบบออนไลน์และชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อทดสอบประสบการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท ในหน่วยการเรียนรู้แบบ e-learning ในการศึกษาได้พยายามอธิบายถึงความเครียดระหว่างการเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา และการมีส่วนร่วมในชุมชนนักปฏิบัติที่มีการผูกพันในสถานที่ทำงานของพวกเขา พบว่า มีการชี้แนะการรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบหนึ่ง ในการเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้อื่นแบบผสมผสาน พบว่า ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งสัมพันธ์กับชุมชนนักปฏิบัติในสถานที่ทำงานโดยการเรียนรู้ภาระงานที่ออกแบบให้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยการประชุมเจรจาเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ และการร่วมมือกับผู้อื่นคนอื่น ๆ ในที่ทำงานเดียวกัน

ด้านที่ 5 การมีแนวปฏิบัติที่ตีร่วมกัน จากการวิจัย พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phillips (2003 : 61) วิจัยเรื่องโมเดลแห่งการเรียนรู้โดยใช้ Benchmark 4 ระดับ และใช้การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์การแห่งการเรียนรู้ แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของ Senge, Kotter, Garvin, Argyris and Pedler สรุปคุณลักษณะ 10 ประการที่เป็นองค์ประกอบขององค์การแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ความต้องการ (Will) ภาวะผู้นำ (Leadership) กลยุทธ์การคิดและวิสัยทัศน์ (Strategic Thinking and Vision) การติดต่อสื่อสาร (Communication) การเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Development) นวัตกรรมและการตัดสินใจ (Innovation and Decision Making) การจัดการกับการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ทูทางปัญญาและการจัดการความรู้ (Intellectual Capital and Knowledge Management) การวัดและการประเมินผลงาน (Measurement and Assessment) การตอบแทนและการยอมรับ (Reward and Recognition) โดยให้บุคลากร 4 ระดับ คือ ผู้บริหารองค์การ (CEO) ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์หรือนักพัฒนาการเรียนรู้ในองค์การ ผู้จัดการตามสายงานและลูกจ้างเป็นผู้พิจารณาตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลในคุณลักษณะทั้ง 10 ประการ ได้ 197 ตัวบ่งชี้ที่ครอบคลุมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้และให้แต่ละบุคคลให้ระดับความสำคัญของคุณลักษณะต่าง ๆ โดยให้ระดับคะแนนระหว่าง 1-4 จากนั้นนำข้อมูลมาเขียนกราฟแสดงระดับความสำคัญและคุณลักษณะเปรียบเทียบความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารให้ระดับความสำคัญคุณลักษณะเรื่องนวัตกรรมและการตัดสินใจสูงที่สุด ผู้บริหารองค์การต้องการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจในการตัดสินใจของลูกจ้าง และส่งเสริมความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ส่วนคุณลักษณะที่ให้ระดับความสำคัญต่ำสุดคือ การวัดและการประเมินผลงาน ซึ่งพบว่าผลการวิจัยจะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะขององค์การ ส่วนคุณลักษณะที่ระดับผู้จัดการตามสายงานให้ความสำคัญมากที่สุดคือกลยุทธ์การคิดและวิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำ สำหรับลูกจ้างให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านการตอบแทนและการยอมรับ รวมทั้งการติดต่อสื่อสาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาเอกชน อาจนำแนวทางการพัฒนาการบริหารงานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาเอกชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสถานศึกษาเอกชน
2. แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชนที่มีประสิทธิภาพ จะต้องทำการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยในระยะสั้น ซึ่งในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำผลที่ได้มาสร้างเป็นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน เพื่อประโยชน์ทางด้านการจัดการความรู้ให้มากขึ้น
2. ควรมีการนำงานวิจัยนี้ไปศึกษาในองค์กรอื่น ๆ ที่มีวิสัยทัศน์และพันธกิจที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้บุคลากรมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ภายในองค์กร และพัฒนาเป็นวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อนำมาใช้สำหรับการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.อรุณ จูติผล ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไข และปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่กรุณาอำนวยความสะดวก เพื่อนร่วมรุ่นและทุกรุ่นสาขาวิชาการบริหาร การศึกษาที่ให้ความร่วมมือด้วยดีตลอดมา รวมทั้งขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่ สมาชิกครอบครัว ตลอดจนถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่คอยส่งเสริม สนับสนุน และให้กำลังใจ จนทำให้งานวิจัยสำเร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- ธีระ รุญเจริญ. **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง , 2553.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **รายงานการวิจัยเรื่องภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2552.
- สิวรี พิศุทธิ์สินธพ. **รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษาคาทอลิก**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 2553.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. **สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2552.
- _____. **เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชา วิชาสัมมนาทางการวิจัยการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553**. นครราชสีมา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 2553.
- _____. **ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา**. นครราชสีมา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 2554.
- Doctoral Dissertation Education Adult and Continuing, Drake University, 2003.
- Lieberman, J. **Reinventing Teacher Professional Norms and Identities : The Role of Lesson Study and Learning Communities**. Professional Development in Education, 2009.
- Phillips, B.T. **A Four-level Learning Organization Benchmark Implementation Model, The Learning-Organization**. New York : McGraw-Hill, 2003.
- Processes,” **Journal of Educational Administration**. 11, 2 (March 2005) : 314-315.
- Sergiovanni, Thomas J. **The Principalsip**. 6th ed. Boston : Pearson. 2009.
- Sillins, Halia, Zarins Silja and Mulford Bill. “What Characteristics and Processes Define a School as a Learning Organization? Is This a Useful Concept to Apply to School?,” in **International Education Journal**. 7, 3 (March 2002) : 22-24.

Smith, B. H. **The University as Learning Organization : Developing a Conceptual Model.**
Smith, J. and L. Barty. **Adult Learners in the Workplace. : On-line Learning and Communities
of Practice.** n.p., 2004.
Voulalas, D. and G. Sharpe. “Creating School as Learning Communities: Obstacles and

